

Komisja
Europejska

TRANSGRANICZNE SPRAWY SPADKOWE ➔ PORADNIK DLA OBYWATELI

Jak przepisy UE upraszczają
międzynarodowe sprawy spadkowe

Niniejszy poradnik jest przeznaczony dla wszystkich osób, które uczestniczą w transgranicznych sprawach spadkowych lub których takie sprawy dotyczą, w szczególności dla osób planujących uregulować własne dziedziczenie i dla spadkobierców. Poradnik ma charakter praktyczny i służy przedstawieniu odpowiedzi na najczęstsze pytania. Poradnik nie obejmuje wszystkich możliwych scenariuszy; dlatego zaleca się, aby w celu szczegółowego omówienia konkretnej sytuacji danej osoby zasięgnąć porady u specjalisty zajmującego się transgranicznymi sprawami spadkowymi.

Tekst ukończono w 2017 r.

Ani Komisja Europejska ani żadna osoba działająca w imieniu Komisji nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zamieszczonych poniżej informacji.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2017

© Unia Europejska, 2017

Ponowne wykorzystanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Ponowne wykorzystanie dokumentów Komisji reguluje decyzja 2011/833/UE (Dz.U. L 330 z 14.12.2011, s. 39).

Wykorzystanie lub powielanie zdjęć i innych materiałów, co do których UE nie przysługują prawa autorskie, wymaga bezpośredniej zgody właściciela praw.

Print: ISBN 978-92-79-69067-9

doi:10.2838/59513

DS-04-17-513-PL-C

PDF: ISBN 978-92-79-69031-0

doi:10.2838/187640

DS-04-17-513-PL-N

Spis treści

CZĘŚĆ I:

Co zawierają przepisy UE?	2
--	---

CZĘŚĆ II:

Planowanie sprawy spadkowej – spadkodawca	7
Które prawo ma zazwyczaj zastosowanie do transgranicznej sprawy spadkowej?	8
Wybór prawa	12
Co reguluje prawo mające zastosowanie do sprawy spadkowej?	15
Testamenty	17

CZĘŚĆ III:

Sprawy spadkowe – spadkobiercy	19
Czy orzeczenie sądu wydane w jednym państwie członkowskim UE może mieć skutki w innym państwie członkowskim UE?	28
Krajowe poświadczenia spadkowe (lub oświadczenia o spadku)	32
Europejskie poświadczenie spadkowe	34

CZĘŚĆ I:

→ CO ZAWIERAJĄ PRZEPISY UE?

CZĘŚĆ I: CO ZAWIERAJĄ PRZEPISY UE?

➔ Czym jest „transgraniczna sprawa spadkowa”?

Dziedziczenie jest przejściem majątku – praw i obowiązków – osoby zmarłej, na skutek jej śmierci. Prawa mogą obejmować na przykład własność domu, pojazdu lub rachunku bankowego; do obowiązków mogą należeć na przykład długi.

Transgraniczna (lub międzynarodowa) sprawa spadkowa jest dziedziczeniem z aspektami z różnych państw: na przykład osoba zmarła mieszkała w innym państwie niż państwo jej pochodzenia, spadkobiercy osoby zmarłej żyją w innym państwie bądź osoba zmarła posiadała składniki majątku w kilku państwach.

➔ Przykłady

Axel z Niemiec mieszka z żoną Niemką we Francji. Jest właścicielem samochodu we Francji i mieszkania w Niemczech. Dwoje dzieci małżonków mieszka we Francji.

Łotyszka Ałyna mieszka we Włoszech ze swoim mężem Włochem. Jest właścicielką rachunku bankowego we Włoszech i domu na Łotwie. Jedno z jej dzieci mieszka na Łotwie, a drugie w Kanadzie.

➔ Dlaczego przepisy UE dotyczące transgranicznych spraw spadkowych są konieczne?

Z każdym rokiem coraz więcej obywateli Unii Europejskiej wyjeżdża do innego państwa UE na studia, do pracy lub w celu założenia rodziny. W rezultacie rokrocznie ponad pół miliona rodzin uczestniczy w transgranicznych sprawach spadkowych.

W przypadku transgranicznych spraw spadkowych organy kilku państw mogą mieć uprawnienia do rozstrzygania spraw dotyczących dziedziczenia (na przykład organy państwa obywatelstwa zmarłego i organy państwa ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego) oraz zastosowanie mogą mieć systemy prawne kilku państw (na przykład systemy prawne wszystkich państw, w których zmarły posiadał majątek). Dlatego obywatele mogą być zmuszeni do rozpoczęcia postępowania spadkowego w różnych państwach i do poradzenia sobie z systemami prawnymi różnorodnych państw. To może być kosztowne, a organy mogą wydawać sprzeczne orzeczenia.

Aby ułatwić planowanie transgranicznych spraw spadkowych i zarządzanie nimi, UE przyjęła w 2012 r. akt prawny – rozporządzenie w sprawie dziedziczenia (rozporządzenie (UE) nr 650/2012).

CZĘŚĆ I: CO ZAWIERAJĄ PRZEPISY UE?

→ Cemu służy rozporządzenie UE?

W rozporządzeniu określa się przepisy służące ustaleniu, organy którego państwa członkowskiego UE będą zajmować się transgraniczną sprawą spadkową i które prawo krajowe będzie mieć zastosowanie w konkretnym przypadku. W ten sposób obywatel lub spadkodawca (osoba sporządzająca testament) może zaplanować sprawy związane z dziedziczeniem po nim, a spadkobiercy nie muszą już radzić sobie z wieloma systemami prawnymi i organami.

Rozporządzenie ułatwia też nadanie skuteczności orzeczeniom sądu lub dokumentom notarialnym dotyczącym spraw spadkowych wydanych w jednym państwie członkowskim w innym państwie członkowskim UE.

Ponadto w rozporządzeniu ustanawia się europejskie poświadczenie spadkowe, tj. dokument, o który mogą ubiegać się spadkobiercy (jak również zapisobiercy, wykonawcy testamentów lub zarządcy majątku zmarłego), aby móc wykazać swój status i wykonywać swoje prawa w innym państwie członkowskim UE.

Na potrzeby rozporządzenia wyrażenie „państwo członkowskie UE” należy odnosić do wszystkich państw członkowskich UE z wyjątkiem Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa, które nie uczestniczą w rozporządzeniu.

→ Czego dotyczy rozporządzenie UE?

W rozporządzeniu ujęto *niektóre kwestie proceduralne* związane z transgranicznymi sprawami spadkowymi, tj. organy którego państwa członkowskiego UE będą rozpatrywać dziedziczenie, które prawo krajowe będzie mieć zastosowanie do danego dziedziczenia, jakie skutki będą mieć orzeczenia sądów i dokumenty notarialne dotyczące kwestii spadkowych w innych państwach członkowskich UE oraz jak można wykorzystywać europejskie poświadczenie spadkowe.

Rozporządzenie nie odnosi się do *kwestii materialnych* transgranicznych spraw spadkowych, na przykład tego, jaka część majątku osoby zmarłej powinna przypadać jej dzieciom i małżonkowi oraz ile swobody ma spadkodawca w decydowaniu, komu zostawi składniki swojego majątku. Kwestie te będą nadal regulowane prawem krajowym.

W rozporządzeniu nie uregulowano niektórych spraw, które mogą wiązać się z transgranicznym dziedziczeniem, a należą do nich na przykład:

- stan cywilny obywateli (na przykład, kto był ostatnim małżonkiem osoby zmarłej);
- ustrój majątkowy związku, czy to w ramach małżeństwa czy zarejestrowanego związku partnerskiego (tj. jak należy podzielić majątek związku w przypadku śmierci jednego z małżonków lub partnerów);

CZĘŚĆ I: CO ZAWIERAJĄ PRZEPISY UE?

- obowiązki alimentacyjne wobec osób pozostających na utrzymaniu (na przykład po rozwodzie wobec byłego małżonka lub dzieci);
- programy emerytalno-rentowe;
- przedsiębiorstwa, w tym jak należy przenieść akcje/udziały osoby zmarłej w przedsiębiorstwie;
- wpis odziedziczonego majątku w określonym rejestrze (na przykład wpis własności domu w rejestrze gruntów).

Rozporządzenie nie odnosi się też do prawa podatkowego. Prawo krajowe każdego państwa członkowskiego UE będzie regulować, czy i w jakich przypadkach należy płacić podatki od spadków.

→ Od kiedy obowiązuje rozporządzenie UE?

Rozporządzenie obowiązuje od dnia 17 sierpnia 2015 r., co oznacza, że jego przepisy mają zastosowanie do dziedziczenia po osobach, które zmarły dnia 17 sierpnia 2015 r. lub po tym dniu.

Testamenty i wybory prawa dokonane przed dniem 17 sierpnia 2015 r. w większości przypadków pozostaną jednak skuteczne.

CZĘŚĆ I: CO ZAWIERAJĄ PRZEPISY UE?

→ Główne zasady ujęte w rozporządzeniu UE

Rozporządzenie upraszcza transgraniczne sprawy spadkowe i obniża ich koszty.

→ Organy i prawo ostatniego państwa pobytu

zmarłego: organy państwa członkowskiego UE, w którym zmarły ostatnio mieszkał, będą rozpatrywać dziedziczenie i, co do zasady, będą one stosować w przypadku danego dziedziczenia prawo tego państwa członkowskiego UE.

→ **Możliwość wyboru prawa:** obywatele mogą jednak zdecydować, że w odniesieniu do dziedziczenia po nich zastosowanie ma mieć prawo państwa ich obywatelstwa. Wyboru prawa można dokonać w testamencie lub w oddzielnym oświadczeniu. Państwo, którego prawo wybrano, może być państwem członkowskim UE lub państwem niebędącym członkiem UE.

→ Uznawanie, przyjmowanie i wykonywanie orzeczeń i dokumentów w innych państwach członkowskich

UE: orzeczenia sądów w sprawach spadkowych wydane w jednym państwie członkowskim UE będą automatycznie uznawane w innych państwach członkowskich UE.

W przypadku sprzeciwu wobec ich uznania zostaną one objęte stwierdzeniem wykonalności zgodnie z uproszczonymi przepisami. Dokumenty urzędowe (na przykład dokumenty notarialne) dotyczące spraw spadkowych (na przykład testamenty lub poświadczenia spadkowe) sporządzone w jednym państwie członkowskim UE będą również przyjmowane i objęte stwierdzeniem wykonalności w innym państwie członkowskim zgodnie z uproszczonymi przepisami.

→ **Europejskie poświadczenie spadkowe:** spadkobiercy mogą uzyskać w państwie członkowskim UE europejskie poświadczenie spadkowe, które umożliwi im wykazanie swojego statusu spadkobierców w odniesieniu do składników majątku znajdujących się w innych państwach członkowskich UE.

CZĘŚĆ II:

→ PLANOWANIE SPRAWY SPADKOWEJ – SPADKODAWCA

Dzięki przedmiotowemu rozporządzeniu UE łatwiej jest zaplanować transgraniczną sprawę spadkową. Przy sporządzaniu testamentu przydatne mogą być następujące informacje.

CZĘŚĆ II: PLANOWANIE SPRAWY SPADKOWEJ – SPADKODAWCA

Które prawo ma zazwyczaj zastosowanie do transgranicznej sprawy spadkowej?

Najważniejsze aspekty sprawy spadkowej będą rozstrzygane zgodnie z prawem krajowym właściwym dla danego dziedziczenia. Dlatego też, gdy sprawa spadkowa posiada elementy z różnych państw (na przykład spadkodawca (osoba sporządzająca testament) mieszka poza swoim własnym państwem, posiada składniki majątku w kilku państwach lub jego przyszli spadkobiercy mieszkają w innym państwie), zasadnicze znaczenie ma wiedza o tym, które prawo krajowe będzie właściwe dla danego dziedziczenia.

→ Prawo państwa ostatniego zwykłego pobytu

Co do zasady prawem właściwym dla dziedziczenia jest prawo państwa, w którym zmarły posiadał „**miejsce zwykłego pobytu**” w chwili śmierci.

Państwo zwykłego pobytu to państwo, **z którym zmarły miał ścisły i stabilny związek**. Decyzja określająca to państwa zostanie podjęta w każdym konkretnym przypadku przez organ rozpatrujący sprawę spadkową.

Nie zawsze jest łatwo ustalić, które państwo jest państwem ostatniego zwykłego pobytu zmarłego. Na przykład zmarły mógł zostać czasowo delegowany ze względów zawodowych do innego państwa lub mógł mieszkać w kilku państwach, nie osiedlając się na stałe w żadnym z nich.

Określając państwo ostatniego zwykłego pobytu zmarłego, organ zajmujący się sprawą spadkową uwzględni wszystkie okoliczności sprawy, w tym:

- czas trwania i regularność pobytu zmarłego w danym państwie;
- warunki i powody pobytu zmarłego w danym państwie;
- państwo, w którym odbywa się życie rodzinne i społeczne zmarłego;

CZĘŚĆ II: PLANOWANIE SPRAWY SPADKOWEJ – SPADKODAWCA

- państwo, w którym zmarły posiadał większość swoich składników majątku;
- obywatelstwo zmarłego.

→ Przykład 1

Vaiva z Litwy mieszkała w Belgii ze swoim mężem Litwinem. Zmarła na Litwie, będąc tam na wakacjach. Para posiadała mieszkanie w Belgii i wynajmowała dom wakacyjny na Litwie. Ich dwoje dzieci mieszka w Belgii.

Organ rozpatrujący sprawę spadkową orzeka, że miejscem zwykłego pobytu Vaivy była Belgia, ponieważ jej rodzina (mąż i dwoje dzieci), jej stała praca i jej główne miejsce zamieszkania znajdowały się w Belgii. Zatem do sprawy spadkowej Vaivy zastosowanie będzie miało prawo belgijskie.

→ Przykład 2

Jan z Holandii został oddelegowany do Polski w celu realizacji dwuletniego projektu. Zmarł podczas pobytu w Polsce. Jego żona i dziecko nadal mieszkają w rodzinnym domu w Holandii.

Organ rozpatrujący sprawę spadkową stwierdza, że miejscem zwykłego pobytu Jana była Holandia, ponieważ rodzina i przyjaciele Jana i jego główne miejsce zamieszkania znajdowały się w Holandii. Choć Jan pracował w Polsce, zamierzał wrócić do Holandii po zakończeniu swojego projektu w Polsce. Dlatego do sprawy spadkowej Jana zastosowanie będzie miało prawo holenderskie.

CZĘŚĆ II: PLANOWANIE SPRAWY SPADKOWEJ – SPADKODAWCA

→ Czy są wyjątki od ogólnej zasady?

W **wyjątkowych** przypadkach, jeżeli fakty w danej sprawie wskazują, że zmarły był w oczywisty sposób bardziej związany z państwem innym niż państwo jego ostatniego zwykłego pobytu, wówczas to prawo tego innego państwa będzie mieć zastosowanie do dziedziczenia. Może tak się zdarzyć na przykład, jeżeli zmarły przeniósł się do państwa swojego ostatniego zwykłego pobytu na krótko przed swoją śmiercią.

→ Przykład 1

Anders i Annette ze Szwecji przenieśli się do domu opieki dla osób starszych w Hiszpanii ze względu na łagodną pogodę dobrze służącą ich zdrowiu. Po kilku miesiącach życia w domu opieki w Hiszpanii Annette umiera.

Organ rozpatrujący sprawę spadkową uznaje, że pomimo tego, iż ostatnim miejscem zwykłego pobytu Annette była Hiszpania, Annette była w oczywisty sposób ściślej związana ze Szwecją. Organ bierze pod uwagę to, że Annette mieszkała przez większość swojego długiego życia w Szwecji; że jej dzieci i wnuki mieszkają w Szwecji; że jej dom rodzinny, który jest obecnie użytkowany przez jej wnuki jako dom wakacyjny, znajduje się w Szwecji; że Annette miała rachunek bankowy w Hiszpanii tylko po to, aby płacić za dom opieki, i że nie zdążyła jeszcze nawiązać nowych więzi społecznych w Hiszpanii. Dlatego do sprawy spadkowej Annette zastosowanie będzie miało prawo szwedzkie.

CZĘŚĆ II: PLANOWANIE SPRAWY SPADKOWEJ – SPADKODAWCA

→ Przykład 2

Pedro z Portugalii podjął pracę w Szwajcarii i zmarł po kilkuletnim pobycie w tym państwie.

Organ rozpatrujący sprawę spadkową uznaje, że choć ostatnim miejscem pobytu Pedro była Szwajcaria, Pedro był w oczywisty sposób bardziej związany z Portugalią. Powodem było to, że żona Pedro i jego dwoje dzieci mieszkali w Portugalii, a on przyjeżdżał do nich w każdy weekend. Pedro wynajmował mieszkanie w Szwajcarii, ale jego dom rodzinny i jego mieszkanie wakacyjne znajdują się w Portugalii. Ponieważ Pedro bardzo często odwiedzał swoją rodzinę w Portugalii i nigdy nie miał zamiaru zamieszkać w Szwajcarii na stałe, nie nawiązał w Szwajcarii więzi społecznych. Dlatego do sprawy spadkowej Pedro zastosowanie będzie miało prawo portugalskie.

CZĘŚĆ II: PLANOWANIE SPRAWY SPADKOWEJ – SPADKODAWCA

Wybór prawa

→ Czy można wybrać prawo, które będzie mieć zastosowanie do mojej sprawy spadkowej?

Na ogół prawem właściwym dla dziedziczenia będzie prawo państwa ostatniego zwykłego pobytu. Jednak planując kwestie dziedziczenia, można dokonać wyboru, aby do sprawy spadkowej zamiast prawa państwa ostatniego zwykłego pobytu zastosowanie miało prawo **państwa obywatelstwa** (w chwili dokonywania wyboru lub w chwili śmierci). Może być to prawo państwa członkowskiego UE lub prawo państwa niebędącego członkiem UE (w przypadku państwa niebędącego członkiem UE należy upewnić się, że państwo, którego prawo wybrano, zaakceptuje wybór prawa).

Nie można jednak wybrać państwa członkowskiego UE, którego organy powinny zająć się daną sprawą spadkową.

→ Przykład

Johannes z Niemiec mieszka z żoną w Hiszpanii. Jego troje dzieci mieszka w Niemczech. Jest właścicielem mieszkania i rachunku bankowego w Niemczech oraz domu w Hiszpanii. Johannes umiera we wrześniu 2015 r. w Hiszpanii. W testamentie, który sporządził w 2014 r., wybrał prawo niemieckie jako prawo, które powinno mieć zastosowanie do jego sprawy spadkowej. Jako że ostatnim miejsce zwykłego pobytu Johannaesa była Hiszpania, co do zasady prawem właściwym dla jego sprawy spadkowej powinno być prawo hiszpańskie. Jednak ponieważ Johannes wybrał prawo państwa swojego obywatelstwa jako prawo mające zastosowanie do swojej sprawy spadkowej, prawo niemieckie będzie regulowało kwestie dziedziczenia jego wszystkich składników majątku, niezależnie od ich lokalizacji. Prawo niemieckie będzie zatem miało zastosowanie do dziedziczenia mieszkania i rachunku bankowego w Niemczech oraz jego domu w Hiszpanii. Jednak jako że ostatnim miejscem zwykłego pobytu Johannaesa była Hiszpania, sprawę spadkową Johannaesa rozpatrzą organy hiszpańskie, stosując prawo niemieckie.

CZĘŚĆ II: PLANOWANIE SPRAWY SPADKOWEJ – SPADKODAWCA

→ Jakie są możliwości w przypadku posiadania kilku obywatelstw?

Można wybrać prawo **któregokolwiek** z państw, których obywatelstwo się posiada (w momencie dokonywania wyboru lub w chwili śmierci). Może to być prawo państwa członkowskiego UE lub państwa niebędącego członkiem UE.

→ Przykład

Mohammed urodził się w USA, a jego rodzicami byli Marokańczycy. Całe życie mieszka w Belgii. Ma obywatelstwo amerykańskie, marokańskie i belgijskie. Jest właścicielem mieszkania i samochodu w Belgii oraz domu w Maroku. Ma jednego syna, który mieszka w Maroku, oraz dwie córki, które mieszkają w Belgii.

Ponieważ Mohammed ma trzy obywatelstwa, gdy będzie planował swoją sprawę spadkową, może wybrać prawo któregokolwiek z państw, których jest obywatelem, jako prawo mające zastosowanie do jego sprawy spadkowej.

→ W jaki sposób należy wybrać prawo, które będzie mieć zastosowanie do danej sprawy spadkowej?

Wyboru prawa należy dokonać w sposób jednoznaczny albo w swoim testamencie albo w osobnym oświadczeniu spełniającym podobne wymogi formalne (na przykład w akcie notarialnym). Wybór może również wynikać z warunków testamentu. W razie konieczności ważność aktu prawnego zawierającego wybór prawa zostanie ustalona zgodnie z tym wybranym prawem.

CZĘŚĆ II: PLANOWANIE SPRAWY SPADKOWEJ – SPADKODAWCA

→ Czy do wybranego prawa mogą mieć zastosowanie jakieś ograniczenia?

Organ państwa członkowskiego UE, który zajmuje się daną sprawą spadkową, może odmówić stosowania niektórych przepisów prawa państwa obywatelstwa (niezależnie, czy jest to prawo państwa członkowskiego UE czy państwa niebędącego członkiem UE), jeśli są one sprzeczne z podstawowymi prawami (porządkiem publicznym) państwa członkowskiego UE zajmującego się daną sprawą spadkową. Na przykład organ państwa członkowskiego UE zajmujący się daną sprawą spadkową może odmówić stosowania przepisów prawa państwa obywatelstwa, jeżeli przepisy te dyskryminują spadkobierców ze względu na płeć lub ze względu na to, czy urodzili się w związku małżeńskim czy poza związkiem małżeńskim.

→ Przykład

T ma miejsce zwykłego pobytu w państwie członkowskim UE. Ma troje dzieci: dwoje ze swoją obecną żoną i jedno z wcześniejszego związku pozamałżeńskiego. T dokonał w swoim testamencie wyboru, że do jego sprawy spadkowej zastosowanie powinno mieć prawo państwa jego obywatelstwa.

Organ państwa członkowskiego UE, w którym znajdowało się ostatnie miejsce zwykłego pobytu T, zajmie się sprawą spadkową T i będzie stosować prawo państwa obywatelstwa T. W prawie państwa obywatelstwa T jest jednak przepis, zgodnie z którym dziecko urodzone poza związkiem małżeńskim jest uprawnione jedynie do otrzymania połowy tego, do czego uprawnione są dzieci urodzone w związku małżeńskim. Organ państwa członkowskiego UE rozpatrujący sprawę spadkową może odmówić zastosowania tego przepisu, jeżeli stwierdzi, że przepis narusza obowiązującą na jego terytorium zasadę równego traktowania. Organ będzie jednak stosował pozostałe przepisy państwa obywatelstwa T do jego sprawy spadkowej.

CZĘŚĆ II: PLANOWANIE SPRAWY SPADKOWEJ – SPADKODAWCA

Co reguluje prawo mające zastosowanie do sprawy spadkowej?

Jeżeli dokonuje się wyboru prawa, to niezależnie od tego, czy jest to prawo państwa ostatniego zwykłego pobytu czy prawo państwa obywatelstwa, **tylko jedno prawo** będzie miało zastosowanie do danej sprawy spadkowej. Prawo to będzie regulowało dziedziczenie **wszystkich składników majątku**, niezależnie od tego, czy są to ruchomości (jak samochód czy rachunek bankowy) czy nieruchomości (jak dom), oraz niezależnie od tego, gdzie znajdują się składniki majątku (tj. nawet jeśli składniki majątku znajdują się w kilku państwach).

Prawo właściwe dla sprawy spadkowej będzie regulowało takie kwestie, jak:

- kto jest beneficjentami dziedziczenia, jeżeli nie sporządzono testamentu: na przykład dzieci, rodzice, małżonek/partner;
- przejście własności składników majątku na spadkobierców;
- jaka część składników majątku powinna być zarezerwowana dla dzieci i małżonka;
- możliwość wydziedziczenia członka rodziny;
- uprawnienia spadkobierców, w tym uprawnienie do zbycia majątku i spłaty wierzycieli;

- zakres swobody spadkodawcy w decydowaniu, komu zostawi składniki swojego majątku;
- czy darowizny, których dokonano za życia, powinny zostać zwrócone do majątku spadkowego w celu ochrony części zarezerwowanych dla dzieci i małżonka;
- warunki, po spełnieniu których spadkobierca może przyjąć lub odrzucić spadek;
- jak należy zarządzać składnikami majątku, zanim nie zostaną przeniesione na spadkobiercę;
- zakres odpowiedzialności spadkobierców za długi;
- jak składniki majątku powinny być podzielone między spadkobierców.

CZĘŚĆ II: PLANOWANIE SPRAWY SPADKOWEJ – SPADKODAWCA

→ Przykład

William, obywatel brytyjski, przeszedł na emeryturę we Francji, gdzie ma dom i mieszka ze swoją partnerką Nathalie. William ma dwoje dzieci z poprzedniego małżeństwa. Zamierza pozostać we Francji przez resztę życia.

Jako że ostatnim miejscem zwykłego pobytu Williama będzie Francja, co do zasady do jego sprawy spadkowej zastosowanie będzie miało prawo francuskie. Zgodnie z prawem francuskim ustalone zatem będzie, kto ma dziedziczyć spadek po Williamie, w tym jakie części spadku powinny być zarezerwowane dla dzieci Williama i jakie są prawa Nathalie do spadku, zważywszy, że William i Nathalie nie są małżeństwem.

William wie, że angielskie prawo daje mu większą niż prawo francuskie swobodę w decydowaniu, komu może zostawić składniki swojego majątku. Dlatego postanawia dokonać w testamencie wyboru, że do jego sprawy spadkowej zastosowanie będzie mieć prawo angielskie, a nie prawo francuskie, i wyznacza Nathalie jako jedyne go spadkobiercę swojego domu we Francji.

→ Czy do prawa mającego zastosowanie do sprawy spadkowej mogą mieć zastosowanie jakieś ograniczenia?

Czasami prawo państwa, w którym zlokalizowane są określone nieruchomości (na przykład dom lub działka) lub niektóre przedsiębiorstwa (na przykład gospodarstwo rolne), może obejmować obowiązkowe przepisy mające zastosowanie do dziedziczenia tych składników majątku niezależnie od tego, jakie prawo ma zastosowanie do sprawy spadkowej. Podstawą tych obowiązkowych przepisów są względy ekonomiczne, rodzinne lub społeczne (na przykład w celu zachowania jedności gospodarstwa rolnego na powierzchni użytków rolnych).

W przypadku obowiązywania takich przepisów organ państwa członkowskiego UE rozpatrujący sprawę spadkową będzie stosować te przepisy do dziedziczenia przedmiotowych składników majątku, nawet jeśli prawo innego państwa (państwa ostatniego zwykłego pobytu zmarłego lub państwa obywatelstwa zmarłego) ma zastosowanie do dziedziczenia pozostałych składników majątku.

CZĘŚĆ II: PLANOWANIE SPRAWY SPADKOWEJ – SPADKODAWCA

Testamenty

→ Czy sporządzony testament będzie przyjęty w innych państwach członkowskich UE?

Testament może być sporządzony w formie różnych rodzajów dokumentów. Jeżeli testament został sporządzony w jednym państwie członkowskim UE w formie oficjalnego dokumentu gwarantującego autentyczność podpisu i treści dokumentu (tak zwanego „dokumentu urzędowego”), na przykład w formie aktu notarialnego, to w państwie członkowskim UE, w którym zostanie przedstawiony, będzie miał takie same skutki, jak w państwie członkowskim UE, w którym został sporządzony, chyba że będzie sprzeczny z podstawowymi prawami (porządkiem publicznym) państwa członkowskiego UE, w którym został przedstawiony. Zgodnie z przedmiotowym rozporządzeniem osoba chcąca przedstawić w państwie członkowskim UE oficjalny dokument zawierający testament może zwrócić się do organu, który przygotował dokument, na przykład do notariusza, aby wypełnił formularz objaśniający skutki, jakie ma testament w państwie członkowskim UE, w którym został sporządzony.

→ Przykład

Ostatnim miejscem zwykłego pobytu Pavla, obywatela Czech, był Luksemburg. Pavel sporządził testament w Republice Czeskiej przed czeskim notariuszem. Wykonawca testamentu Pavla przestawia testament w Luksemburgu organom rozpatrującym sprawę spadkową. Testament Pavla ma taką samą moc prawną w Luksemburgu, jak w Republice Czeskiej. Wykonawca testamentu może zwrócić się do czeskiego notariusza o wypełnienie formularza objaśniającego skutki testamentu.

Testament sporządzony w formie oficjalnego dokumentu w państwie członkowskim UE może nie zostać przyjęty w państwie niebędącym członkiem UE (jego przyjęcie będzie zależec od prawa państwa niebędącego członkiem UE).

CZĘŚĆ II: PLANOWANIE SPRAWY SPADKOWEJ – SPADKODAWCA

→ Czy można zakwestionować testament?

Można zakwestionować *autentyczność* testamentu sporządzonego w formie oficjalnego dokumentu przed sądami państwa członkowskiego UE, w którym sporządzono testament. Przy orzekaniu w tej sprawie sądy będą stosowały prawo tego państwa członkowskiego.

Można zakwestionować *treść* testamentu przed sądami państwa, w którym toczy się sprawa spadkowa. W celu rozstrzygnięcia sprawy sądy będą stosować prawo państwa ostatniego zwykłego pobytu osoby zmarłej lub, zgodnie z jej wyborem, prawo państwa jej obywatelstwa.

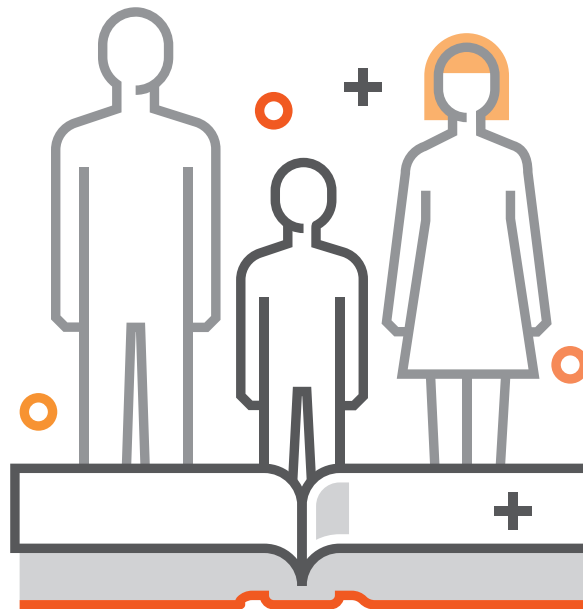
→ Czy można zarejestrować swój testament?

Zarejestrowanie testamentu zagwarantuje, że będzie on odpowiednio przechowywany i odnaleziony po śmierci spadkodawcy. Możliwość rejestracji testamentu zależy od prawa państwa, w którym testament został sporządzony.

CZĘŚĆ III:

→ SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

Przedmiotowe rozporządzenie UE ułatwia spadkobiercom zarządzanie transgranicznymi sprawami spadkowymi. Zgodnie z rozporządzeniem tylko organy jednego państwa członkowskiego UE rozpatrują sprawę spadkową i tylko jeden system prawny ma zastosowanie do sprawy spadkowej niezależnie od lokalizacji składników majątku. Dodatkowo europejskie poświadczenie spadkowe pomaga spadkobiercom udowodnić swój status we wszystkich państwach członkowskich UE.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

→ Który organ zajmie się sprawą spadkową?

W zależności od państwa członkowskiego UE sprawą spadkową może zajmować się sąd, notariusz, urząd stanu cywilnego lub inny organ administracyjny, na przykład organ podatkowy.

W niektórych państwach członkowskich UE sprawy spadkowe musi rozpatrywać sąd. Termin „sąd” obejmuje nie tylko sądy, ale także inne organy, które zgodnie z prawem krajowym mogą orzekać w sprawach spadkowych, działając jako sąd lub w imieniu sądu. W zależności od państwa członkowskiego UE do organów, które mogą działać jako sąd lub w imieniu sądu, należą na przykład notariusze lub urzędnicy stanu cywilnego.

W państwach członkowskich UE, w których udział sądu nie jest obowiązkowy, sprawy spadkowe w większości przypadków są rozstrzygane polubownie poza sądem, często przed notariuszem nie działającym w charakterze sądu. Jeżeli jednak istnieje spór między spadkobiercami, musi go rozstrzygnąć sąd.

→ Jeżeli w sprawie musi uczestniczyć sąd, które sądy państwa członkowskiego UE zajmują się sprawami spadkowymi?

Co do zasady sprawą spadkową zmarłego zajmą się sądy państwa członkowskiego UE, w którym było **ostatnie miejsce zwykłego pobytu zmarłego**. Sądy państwa członkowskiego UE ostatniego zwykłego pobytu zmarłego będą orzekać w sprawie dziedziczenia **wszystkich** składników majątku zmarłego, niezależnie od ich lokalizacji.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

→ Przykład

Brina ze Słowenii mieszka z mężem w Republice Czeskiej. Jedno z jej dzieci mieszka w Słowenii, a drugie w Danii. Posiada rachunek bankowy i samochód w Republice Czeskiej oraz mieszkanie w Słowenii. Brina sporządziła testament przed notariuszem w Słowenii i wybrała prawo słoweńskie jako prawo mające zastosowanie do jej sprawy spadkowej. Jako że Republika Czeska jest państwem członkowskim UE, w którym było ostatnie miejsce zwykłego pobytu Briny, właściwe do orzekania w jej sprawie spadkowej będą sądy czeskie. Sądy czeskie będą orzekać w sprawie dziedziczenia wszystkich składników majątku Briny, zarówno znajdujących się w Republice Czeskiej (jej rachunku bankowego i jej samochodu), jak też znajdujących się w Słowenii (jej mieszkania). Ponieważ Brina wybrała prawo słoweńskie jako prawo, które ma mieć zastosowanie do jej sprawy spadkowej, sądy czeskie będą stosowały prawo słoweńskie do ustalenia, w jaki sposób powinny być podzielone i przeniesione na jej spadkobierców wszystkie składniki majątku Briny, zarówno te znajdujące się w Republice Czeskiej, jak i te znajdujące się w Słowenii.

→ Jak należy postępować, jeśli zmarły nie mieszkał w państwie członkowskim UE?

Jeżeli ostatnie miejsce zwykłego pobytu zmarłego było **poza granicami Unii Europejskiej**, właściwe do orzekania w danej sprawie spadkowej jako całości, czyli w stosunku do wszystkich składników majątku zmarłego, będą sądy państwa członkowskiego UE, w którym znajdują się składniki majątku zmarłego, jeżeli:

- w chwili śmierci zmarły posiadał obywatelstwo państwa członkowskiego UE, w którym znajdują się składniki majątku lub
- w przypadku gdy zmarły nie posiadał obywatelstwa państwa członkowskiego UE, w którym znajdują się składniki majątku, jego miejsce zwykłego pobytu było w tym państwie członkowskim UE i nie upłynęło więcej niż 5 lat od chwili, gdy zmienił miejsce zwykłego pobytu.

Nawet jeśli zmarły nie posiadał obywatelstwa państwa członkowskiego UE, w którym znajdują się składniki jego majątku, i nigdy nie miał miejsca zwykłego pobytu w tym państwie, sądy państwa członkowskiego UE, w którym znajdują się składniki majątku, będą mimo wszystko właściwe do orzekania w sprawie dziedziczenia tych składników majątku.

Dzięki umożliwieniu, aby sądy państwa członkowskiego UE, w którym znajdują się składniki majątku, były właściwe do

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

rozpatrywania całej sprawy dziedziczenia lub przynajmniej do zajmowania się składnikami majątku znajdującymi się w tym państwie, spadkobiercy mają dostęp do sądów państwa członkowskiego UE, z którym zmarły był związany poprzez obywatelstwo, miejsce zwykłego pobytu lub posiadanie składników majątku.

W powyższych przypadkach sądy państwa członkowskiego UE, w którym znajdują się składniki majątku, będą na ogół stosowały prawo państwa ostatniego zwykłego pobytu zmarłego.

→ Przykład 1

Zsófia, obywatelka węgierska, pracuje w Szwajcarii, gdzie jest miejsce jej zwykłego pobytu. Jest właścicielką rachunku bankowego w Szwajcarii, domu na Węgrzech i mieszkania wakacyjnego w Chorwacji.

Choć Zsófia nie mieszka w państwie członkowskim UE, ma dom na Węgrzech i jest obywatelką Węgier, zatem do orzekania w sprawie dziedziczenia *wszystkich* składników majątku Zsófi (jej rachunku bankowego w Szwajcarii, jej domu na Węgrzech i jej mieszkania wakacyjnego w Chorwacji) właściwe będą sądy na Węgrzech zgodnie z prawem szwajcarskim, będącym prawem państwa jej ostatniego zwykłego pobytu.

→ Przykład 2

Valérie z Luksemburga przeżyła całe dorosłe życie w Meksyku. Ma rachunek bankowy w Meksyku i posiada dom wakacyjny położony na południu Francji.

Choć Valérie nie jest Francuzką i nigdy nie miała miejsca zwykłego pobytu we Francji, spadkobiercy Valérie mogą, jeśli zechcą, zwrócić się do sądów francuskich z wnioskiem o rozpatrzenie sprawy dziedziczenia domu Valérie we Francji, gdyż sądy francuskie są w tym przypadku właściwe. Sądy francuskie rozstrzygną sprawę dziedziczenia domu Valérie we Francji zgodnie z prawem meksykańskim, gdyż jest to prawo państwa ostatniego zwykłego pobytu Valérie. Sądy francuskie nie są jednak właściwe do rozpatrzenia sprawy dziedziczenia rachunku bankowego Valérie w Meksyku.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

→ Jak należy postępować, jeśli zmarły posiadał składniki majątku w państwach niebędących członkami UE?

Jeżeli sąd państwa członkowskiego UE rozpatrujący sprawę spadkową orzeka w sprawie dziedziczenia składników majątku (na przykład domu) znajdujących się w państwie niebędącym członkiem UE, organy państwa niebędącego członkiem UE, w którym znajdują się składniki majątku, mogą odmówić uznania orzeczenia sądu w odniesieniu do tych składników majątku. W takich przypadkach, w celu uniknięcia niepotrzebnych kosztów i procedur, spadkobiercy mogą zwrócić się do sądu państwa członkowskiego UE zajmującego się sprawą spadkową z wnioskiem, aby nie orzekał w sprawie składników majątku znajdujących się w państwie niebędącym członkiem UE.

→ Przykład

Rozina z Malty pracowała w Stanach Zjednoczonych, gdzie mieszkała wraz z rodziną. Jej dzieci nadal tam mieszkają. Była właścicielką mieszkania w USA oraz domu i rachunku bankowego na Malcie. Choć Rozina mieszkała w państwie niebędącym członkiem UE, była obywatelką Malty, a zatem sądy na Malcie są właściwe do orzekania w sprawie dziedziczenia wszystkich składników jej majątku: jej domu i rachunku bankowego na Malcie, a także jej mieszkania w USA.

Spadkobiercy Roziny nie są jednak pewni, czy amerykańskie sądy przyjmą orzeczenie sądu zagranicznego w sprawie dziedziczenia nieruchomości (mieszkania Roziny) znajdującej się w USA. Uważają, że włączenie mieszkania w USA do postępowania spadkowego na Malcie jedynie zwiększy koszty i wydłuży czas trwania postępowania. W związku z tym zwracają się do sądu na Malcie z wnioskiem, aby nie orzekał w przedmiocie dziedziczenia mieszkania w USA i zamiast tego decydują się rozstrzygnąć sprawę dziedziczenia tego składnika majątku w sądach amerykańskich.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

→ Czy spadkobiercy mogą wybrać państwo członkowskie UE, w którym ma być rozpatrywana sprawa spadkowa?

Na ogół nie mogą. Spadkobiercy mogą wybierać sądy państwa członkowskiego UE, które mają orzekać w sprawie spadkowej, jedynie w konkretnym przypadku: jeśli ostatnie miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy było w państwie członkowskim UE, ale wybrał on prawo państwa swojego obywatelstwa jako prawo, które ma mieć zastosowanie do jego sprawy spadkowej, a wybrane prawo jest prawem innego **państwa członkowskiego UE**, spadkobiercy mogą uzgodnić, aby sprawę spadkową rozpatrywały sądy państwa członkowskiego UE, którego zmarły był obywatelem. Spadkobiercy muszą wyrazić zgodę na piśmie.

→ Przykład

Pablo z Hiszpanii mieszka z żoną i trójką dzieci w Belgii. Posiada rachunek bankowy, dom i samochód w Belgii oraz mieszkanie w Hiszpanii. W testamentie Pablo wybiera prawo hiszpańskie jako prawo, które powinno mieć zastosowanie do jego sprawy spadkowej. Ponieważ ostatnim miejscem zwykłego pobytu Pablo była Belgia, to sądy belgijskie są właściwe do rozpatrywania sprawy dziedziczenia wszystkich składników majątku Pabla, zarówno tych znajdujących się w Belgii, jak też tych znajdujących się w Hiszpanii. Ponieważ jednak Pablo wybrał prawo państwa członkowskiego UE, jego żona i trójka dzieci, którzy są jego spadkobiercami, uzgadniają (i wyrażają zgodę na piśmie), że bardziej dogodne będzie rozstrzygnięcie sprawy spadkowej przed sądami hiszpańskimi.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

Podobnie, jeśli spadkodawca wybrał prawo innego **państwa członkowskiego UE** jako prawo, które ma mieć zastosowanie do jego sprawy spadkowej, sąd państwa członkowskiego UE, w którym zmarły miał swoje ostatnie miejsce zwykłego pobytu, może orzec, na wniosek jednego ze spadkobierców, że sądy państwa członkowskiego UE obywatelstwa zmarłego są bardziej właściwe do orzekania w danej sprawie spadkowej (na przykład ponieważ spadkobiercy mają tam swoje miejsce zwykłego pobytu lub znajdują się tam składniki majątku). Dlatego w tym przypadku decyzję podejmuje sąd.

→ Czy spadkobiercy mogą wnieść sprawę spadkową w państwie członkowskim UE, jeżeli nie można wnieść tej sprawy w państwie niebędącym członkiem UE, z którym sprawa spadkowa jest blisko związana?

W niektórych przypadkach spadkobiercy nie mogą wnieść sprawy spadkowej do sądów w państwie niebędącym członkiem UE, z którym sprawa spadkowa jest blisko związana (sprawa spadkowa byłaby blisko związana z państwem niebędącym członkiem UE, gdyby na przykład zmarły był obywatelem tego państwa, miał tam swoje miejsce zwykłego pobytu lub miał tam składniki majątku). Ta niemożność może wystąpić w przypadku wojny domowej w państwie niebędącym członkiem UE lub gdy sytuacja w państwie niebędącym członkiem UE sprawia, że nie można w sposób uzasadniony przyjąć, że spadkobiercy mogą wszcząć tam postępowanie spadkowe.

Nawet gdy żaden sąd jakiegokolwiek państwa członkowskiego UE nie jest właściwy do rozpoznania sprawy spadkowej, ponieważ zmarły nie posiadał składników majątku ani miejsca zwykłego pobytu w państwie członkowskim UE, sądy państwa członkowskiego UE mogą w drodze wyjątku orzekać w danej sprawie spadkowej, aby umożliwić spadkobiercy dostęp do sądu. Państwo członkowskie UE, w którym rozpatrywana jest sprawa spadkowa, musi jednak mieć wystarczający związek ze sprawą (na przykład zmarły lub spadkobierca posiada obywatelstwo tego państwa członkowskiego UE lub spadkobierca ma tam swoje miejsce zwykłego pobytu).

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

→ Przykład

Alexandros, obywatel Cypru, urodził się i przez całe życie mieszkał w państwie niebędącym członkiem UE. Znajdują się tam wszystkie składniki jego majątku. Córka Helena, która mieszka na Cyprze, nie może wszcząć postępowania spadkowego w państwie niebędącym członkiem UE, w którym było miejsce zwykłego pobytu jej ojca i gdzie posiadał składniki majątku, ponieważ wybuchła tam wojna domowa.

Żadne sądy państwa członkowskiego UE nie są właściwe do rozpatrywania sprawy spadkowej Alexandrosa, ponieważ nigdy nie miał miejsca zwykłego pobytu ani żadnych składników majątku w państwie członkowskim UE. W celu rozstrzygnięcia sprawy spadkowej ojca Helena wszczyna postępowanie przed sądem cypryjskim. Ponieważ Alexandros był obywatelem Cypru, a Helena, jego spadkobierczyni, ma miejsce zwykłego pobytu na Cyprze, cypryjski sąd może orzec o rozpatrzeniu sprawy spadkowej, aby zarządzić niemożności rozstrzygnięcia sprawy spadkowej w sądach w państwie niebędącym członkiem UE.

→ W którym państwie spadkobierca powinienem przyjąć lub odrzucić spadek?

W prawie właściwym dla sprawy spadkowej może istnieć obowiązek przyjęcia lub odrzucenia spadku przez spadkobierców. Co więcej czasami przyjęcia lub odrzucenia spadku należy lub można dokonać przed sądem (lub inną instytucją działającą w charakterze lub w imieniu sądu). Gdy spadkobierca ma miejsce zwykłego pobytu w państwie członkowskim UE innym niż państwo członkowskie UE, w którym rozpatrywana jest sprawa spadkowa, spadkobierca może, zgodnie z rozporządzeniem, przyjąć lub odrzucić spadek przed sądem państwa członkowskiego UE, w którym ma miejsce zwykłego pobytu (jeżeli zgodnie z prawem państwa członkowskiego UE jego miejsca zwykłego pobytu przyjęcia lub odrzucenia należy dokonać przed sądem lub inną instytucją działającą w charakterze lub w imieniu sądu). W ten sposób spadkobierca unika konieczności podróżowania do państwa członkowskiego UE, w którym rozpatrywana jest sprawa spadkowa, aby przyjąć lub odrzucić spadek przed tamtejszym sądem.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

→ Przykład

Marek ze Słowacji pracował i mieszkał w Rumunii wraz ze swoją żoną. Był właścicielem rachunku bankowego i samochodu w Rumunii oraz domu na Słowacji. Jego syn Anton mieszka na Słowacji.

Ponieważ miejsce zwykłego pobytu Marka było w Rumunii, do rozpatrzenia sprawy dziedziczenia wszystkich składników majątku Marka właściwe są sądy rumuńskie. Miejsce zwykłego pobytu Antona jest na Słowacji, ale może on złożyć oświadczenie dotyczące przyjęcia (lub odrzucenia) spadku w sądzie słowackim, jeżeli zgodnie z prawem słowackim takie oświadczenia można składać w sądzie (lub innej instytucji działającej w charakterze lub w imieniu sądu). Dzięki temu Anton zmniejszy koszty i niedogodności związane z koniecznością składania oświadczenia dotyczącego przyjęcia spadku przed sądem rumuńskim rozpatrującym sprawę spadkową Marka.

→ Czy można wystąpić o ochronę zapisanych w spadku składników majątku?

Przyjęcie tymczasowych środków zabezpieczających przez sąd może być konieczne w trakcie postępowania spadkowego będącego w toku, jeżeli na przykład stan odziedziczonych składników majątku może ulec pogorszeniu lub składniki te znajdują się w posiadaniu innej osoby. Tymczasowe środki zabezpieczające służące zachowaniu i zidentyfikowaniu odziedziczonych składników majątku zagwarantują, aby składniki majątku były utrzymane w dobrym stanie i aby zostały przeniesione na spadkobiercę.

Można zwrócić się do sądów w państwie członkowskim UE (na przykład sądów w państwie członkowskim UE, w którym znajdują się składniki majątku) o przyjęcie tymczasowych środków zabezpieczających dostępnych w tym państwie członkowskim UE, nawet jeżeli właściwe do rozpatrywania sprawy spadkowej są sądy innego państwa członkowskiego UE, którym zazwyczaj jest państwo członkowskie UE, w którym było ostatnie miejsce zwykłego pobytu zmarłego.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

→ Przykład

Maaïke, obywatelka Holandii, odziedziczyła po ojcu dom wakacyjny w Słowenii. Jednak druga żona ojca Maaïke uważa, że to ona, a nie Maaïke, jest prawowitym spadkobiercą domu. Ostatnie miejsce zwykłego pobytu ojca Maaïke było w Holandii, więc właściwe do rozstrzygnięcia sporu spadkowego są sądy holenderskie. Ponieważ dom w Słowenii jest rzadko zamieszkiwany, popadł w ruinę. Do czasu rozstrzygnięcia sporu pomiędzy Maaïke i macochą, Maaïke może zwrócić się do sądów w Słowenii z wnioskiem o przyjęcie tymczasowych środków zabezpieczających dostępnych w Słowenii w celu zapewnienia dobrego stanu domu, nawet jeżeli do rozpatrzenia sprawy spadkowej ojca właściwe są sądy holenderskie.

Czy orzeczenie sądu wydane w jednym państwie członkowskim UE może mieć skutki w innym państwie członkowskim UE?

Orzeczenie sądu oznacza orzeczenie w sprawie spadkowej wydane przez sąd lub przez inną instytucję działającą w charakterze lub w imieniu sądu.

Orzeczenie sądu wydane w jednym państwie członkowskim UE będzie uznawane we wszystkich innych państwach członkowskich UE, bez potrzeby przeprowadzania jakiegokolwiek specjalnego postępowania.

→ Przykład

Bułgarski sąd orzekł, że Tatiana z Bułgarii jest spadkobierczynią rachunku bankowego, który matka Tatiany posiadała we Włoszech. Po przedstawieniu orzeczenia bułgarskiego sądu włoski bank będzie musiał uznać Tatianę za nowego właściciela rachunku bez potrzeby przeprowadzania jakiegokolwiek postępowania.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

→ Co należy zrobić, jeśli jednak ktoś nie chce uznać i zastosować się do orzeczenia wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego UE?

Można zwrócić się do sądu w państwie członkowskim UE, w którym chce się dochodzić swoich praw jako spadkobiercy o uznanie i stwierdzenie wykonalności orzeczenia wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego UE.

→ Przykład 1

Jeżeli włoski bank, w którym matka Tatiany miała rachunek bankowy, odmawia uznania orzeczenia bułgarskiego sądu, Tatiana może zwrócić się do sądów włoskich o uznanie orzeczenia i stwierdzenie jego wykonalności we Włoszech. Po uznaniu orzeczenia bułgarskiego sądu i stwierdzeniu jego wykonalności we Włoszech Tatiana może w razie konieczności zwrócić się o pomoc do włoskich służb wymiaru sprawiedliwości, aby zmusiły bank do udostępnienia jej odziedziczonego rachunku bankowego.

Ponadto w przypadku sporu prawnego przed sądem państwa członkowskiego UE, gdy rozstrzygnięcie sporu zależy od uznania orzeczenia w sprawie spadkowej wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego UE, można zwrócić się do sądu rozpoznającego dany spór o uznanie, w tym samym postępowaniu, orzeczenia wydanego przez sąd tego drugiego państwa członkowskiego UE.

→ Przykład 2

Stavros z Grecji mieszka z rodzicami w Finlandii. Dziedziczy dom na greckiej wyspie po matce. Aby móc zwrócić się do urzędnika rejestru gruntów w Grecji, aby zarejestrował go jako nowego właściciela domu, Stavros uzyskuje orzeczenie fińskiego sądu, w którym stwierdza się, że jest spadkobiercą domu. Jednak Nick, amerykański kuzyn Stavrosa mieszkający w Grecji, rozpoczął sprzedaż domu, twierdząc, że matka Stavrosa obiecała mu ten dom. W sporze prawnym w Grecji między Stavrosem i Nickiem dotyczącym tego, kto jest uprawniony do sprzedaży domu, Stavros może zwrócić się do sądu greckiego z wnioskiem o uznanie orzeczenia fińskiego sądu, w którym stwierdzono, że jest spadkobiercą domu.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

→ Na jakich podstawach można złożyć sprzeciw wobec uznania i wykonania orzeczenia sądu w innym państwie członkowskim UE?

Dana osoba może złożyć sprzeciw wobec uznania i wykonania orzeczenia sądu wydanego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej z następujących **powodów**:

- uznanie orzeczenia sądu byłoby sprzeczne z podstawowymi prawami (porządkiem publicznym) państwa członkowskiego UE, w którym wystąpiono o uznanie (na przykład ponieważ naruszałoby to obowiązujące w tym państwie prawo dotyczące niedyskryminacji);
- osoba ta nie była w stanie właściwie bronić się w postępowaniu, które zakończyło się wydaniem orzeczenia sądowego, o uznanie którego wystąpiono;
- orzeczenie sądu jest sprzeczne z innym orzeczeniem sądu między tymi samymi stronami wydanym w państwie członkowskim UE, w którym wystąpiono o uznanie, lub z wcześniejszym orzeczeniem sądu wydanym w innym państwie członkowskim UE w tej samej sprawie między tymi samymi stronami.

Gdy w państwie członkowskim UE wydano orzeczenie w sprawie uznania i wykonania orzeczenia sądu wydanego w innym państwie członkowskim UE, **środek zaskarżenia** od orzeczenia może wnieść zarówno strona, która zwróciła się z wnioskiem o wykonanie, jak i strona, przeciwko której wnosi się o wykonanie. Po wydaniu orzeczenia w sprawie środka zaskarżenia każda ze stron może ponownie **zaskarżyć** to orzeczenie. W obu przypadkach można powoływać się tylko na wyżej wymienione podstawy do nieuznania.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

➔ Czy można zwrócić się o ochronę odziedziczonych w spadku składników majątku do czasu uznania i wykonania orzeczenia sądu wydanego w innym państwie członkowskim UE?

Jeżeli w orzeczeniu sądu wydanym w państwie członkowskim UE stwierdza się, że dana osoba jest spadkobiercą składników majątku znajdujących się w innym państwie członkowskim UE, należy zwrócić się do sądów państwa członkowskiego UE, w którym znajdują się składniki majątku, z wnioskiem o uznanie i stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu, tak aby mieć dostęp do tych składników majątku. Do czasu uznania i wykonania orzeczenia sądu można zwrócić się do sądów państwa członkowskiego UE, w którym starasz się o uznanie i wykonanie orzeczenia, z wnioskiem o przyjęcie tymczasowych środków zabezpieczających w celu zachowania i zidentyfikowania odziedziczonych składników majątku.

➔ Przykład

Mikk z Estonii odziedziczył cenny zbiór starych książek po swojej ciotce. Ostatnie miejsce zwykłego pobytu ciotki Mikka było w Estonii. Księgozbiór znajduje się u jednego ze znajomych ciotki Mikka w Finlandii. W następstwie sporu ze swoimi kuzynami Mikk uzyskał w sądzie w Estonii orzeczenie stwierdzające, że jest spadkobiercą księgozbioru. Do czasu uznania i wykonania w Finlandii orzeczenia sądu wydanego przez sąd estoński Mikk może zwrócić się do sądu w Finlandii (jako państwa członkowskiego UE, w którym stara się o uznanie i wykonanie orzeczenia sądowego) z wnioskiem o przyjęcie dostępnych w Finlandii tymczasowych środków zabezpieczających, które zapewnią nienaruszony stan księgozbioru.

Krajowe poświadczenia spadkowe (lub oświadczenia o spadku)

→ Czym jest poświadczenie spadkowe?

Poświadczenie spadkowe jest dokumentem, w którym potwierdza się status spadkobiercy. Może być wydane przez sąd lub inny właściwy organ zgodnie z prawem krajowym.

W niektórych państwach członkowskich UE spadkobierca otrzyma poświadczenie spadkowe od sądu zajmującego się sprawą spadkową po zakończeniu postępowania sądowego.

W innych państwach członkowskich UE spadkobierca może zwrócić się do właściwego organu publicznego, na przykład notariusza lub urzędnika stanu cywilnego, o wydanie poświadczenia spadkowego. W tym przypadku poświadczenie spadkowe zostanie sporządzone w formie oficjalnego dokumentu gwarantującego autentyczność podpisu i treści dokumentu (tak zwanego „dokumentu urzędowego”).

Spadkobierca może przedstawić poświadczenie spadkowe na przykład bankowi, aby mieć dostęp do pieniędzy na odziedziczonym rachunku bankowym, lub urzędnikowi rejestru gruntów, aby zmienić tytuł własności do odziedziczonego domu.

→ Czy poświadczenie spadkowe wydane w jednym państwie członkowskim UE będzie skuteczne w innym państwie członkowskim UE?

Jeżeli odziedziczony rachunek bankowy lub dom znajduje się w innym państwie członkowskim UE, poświadczenie spadkowe pozwoli udowodnić status spadkobiercy w tym innym państwie członkowskim UE.

Jeżeli poświadczenie spadkowe zostało sporządzone w jednym państwie członkowskim UE *na dokumencie wydanym przez sąd lub przez inną instytucję działającą w charakterze sądu*, poświadczenie zostanie uznane za orzeczenie sądu w państwie członkowskim UE, w którym zostanie przedstawione, bez konieczności przeprowadzania jakiegokolwiek specjalnego postępowania (zob. [Czy orzeczenie sądu wydane w jednym państwie członkowskim UE może mieć skutki w innym państwie członkowskim UE?](#)).

Jeżeli poświadczenie spadkowe zostało sporządzone w jednym państwie członkowskim UE *w formie oficjalnego dokumentu innego niż dokument sądowy (dokumentu urzędowego)*, na przykład w formie dokumentu notarialnego, będzie ono mieć takie same skutki w państwie członkowskim UE, w którym zostanie przedstawione, jakie ma w państwie członkowskim UE, w którym zostało sporządzone, chyba że poświadczenie jest sprzeczne z podstawowymi prawami (porządkiem publicznym) państwa

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

członkowskiego UE, w którym zostanie przedstawione. Można zwrócić się do organu, który sporządził dokument, na przykład do notariusza, aby wypełnił formularz wyjaśniający skutki, jakie ma poświadczenie spadkowe w państwie członkowskim UE, w którym zostało sporządzone.

Poświadczenie spadkowe sporządzone w państwie członkowskim UE może nie być uznane lub przyjęte w państwie niebędącym członkiem UE (przyjęcie będzie zależało od prawa tego państwa niebędącego członkiem UE).

→ Przykład

Romina, obywatelka włoska mieszkająca we Włoszech, odziedziczyła po matce dom we Francji. Ostatnie miejsce zwykłego pobytu matki Rominy było we Włoszech. Romina poprosiła włoskiego notariusza o zajęcie się sprawą spadkową jej matki i zwróciła się do niego o wydanie poświadczenia spadkowego, które mogłaby przedstawić urzędnikowi rejestru gruntów we Francji w celu zmiany prawa własności domu matki. Poświadczenie spadkowe wydane przez włoskiego notariusza ma taką samą moc prawną we Francji, jak we Włoszech. Romina może zwrócić się do włoskiego notariusza o wypełnienie formularza wyjaśniającego skutki poświadczenia spadkowego.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

Europejskie poświadczenie spadkowe

→ Czym jest europejskie poświadczenie spadkowe?

Europejskie poświadczenie spadkowe jest dokumentem, który umożliwia spadkobiercom, zapisobiercom, wykonawcom testamentu (osobom, które realizują wolę spadkodawcy) i zarządcom spadku (osobom, które dbają o majątek zmarłego, zanim nie zostanie przeniesiony na spadkobierców) udowodnienie swojego statusu i wykonywanie swoich praw w innych państwach członkowskich UE.

→ Kto i kiedy może ubiegać się o europejskie poświadczenie spadkowe?

Europejskie poświadczenie spadkowe nie jest wydawane automatycznie; należy się o nie ubiegać po śmierci danej osoby (niezależnie od tego, czy zmarły pozostawił testament). O europejskie poświadczenie spadkowe może ubiegać się każdy spadkobierca, zapisobierca, wykonawca testamentu lub zarządca spadku, który musi udowodnić swój status lub wykonywać swoje prawa w innym państwie członkowskim UE.

→ Jak ubiegać się o europejskie poświadczenie spadkowe?

Chociaż nie jest to obowiązkowe, najłatwiej jest ubiegać się o europejskie poświadczenie spadkowe przy użyciu standardowego formularza określonego w prawie UE. Formularz w odpowiednim języku można znaleźć tutaj: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=uriserv%3A0J.L_2014.359.01.0030.01.POL.

→ Ile kosztuje uzyskanie europejskiego poświadczenia spadkowego?

Koszt europejskiego poświadczenia spadkowego różni się w zależności od państwa członkowskiego UE, w którym jest wydane.

→ Kto jest uprawniony do wydawania europejskiego poświadczenia spadkowego?

Europejskie poświadczenie spadkowe może być wydane jedynie przez organy państwa członkowskiego UE, które są właściwe do rozpatrywania sprawy spadkowej. Mogą to być organy państwa członkowskiego UE, w którym było ostatnie miejsce zwykłego pobytu zmarłego, lub organy państwa członkowskiego UE, którego zmarły był obywatelem, jeśli spadkobiercy uzgodnili wybór sądów tego państwa członkowskiego UE (zob. [Czy spadkobiercy mogą wybrać państwo członkowskie UE, w którym ma być rozpatrywana sprawa spadkowa?](#)).

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

Każde państwo członkowskie UE decyduje, który konkretny organ na jego terytorium będzie wydawał europejskie poświadczenie spadkowe. Europejskie poświadczenie spadkowe często wydaje sąd lub notariusz. W europejskim portalu „e-Sprawiedliwość”¹ znajduje się wykaz organów, które mogą wydawać europejskie poświadczenia spadkowe w każdym państwie członkowskim UE.

Po otrzymaniu wniosku o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego organ wydający poinformuje wszystkich innych możliwych spadkobierców o wniosku, dzięki czemu będą oni mogli powołać się na swoje prawa. Organ wydający poinformuje także wszystkich spadkobierców o wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego.

➔ Co zawiera europejskie poświadczenie spadkowe?

Organ wydający europejskie poświadczenie spadkowe wypełni w poświadczeniu wszystkie wymagane dane zgodnie z prawem właściwym dla sprawy spadkowej, tj. albo prawem państwa miejsca zwykłego pobytu zmarłego, albo prawem obywatelstwa zmarłego, jeśli tak wybrał zmarły.

Poświadczenie zawiera takie informacje, jak:

- ➔ dane zmarłego i osoby składającej wniosek o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego;
- ➔ dane wszystkich ewentualnych spadkobierców;

➔ ustrój majątkowy małżeństwa lub zarejestrowanego związku partnerskiego zmarłego (tj. zasady regulujące sposób podziału majątku między małżonków lub zarejestrowanych partnerów, tak aby część zmarłego mogła być przeniesiona na jego spadkobierców);

➔ prawo mające zastosowanie do sprawy spadkowej oraz sposób ustalenia tego prawa;

➔ informacje o tym, czy zmarły pozostawił testament;

➔ część majątku, która odpowiada każdemu spadkobiercy;

➔ uprawnienia wykonawcy testamentu lub zarządcy spadku.

➔ Jakie są zalety europejskiego poświadczenia spadkowego?

Europejskie poświadczenie spadkowe nie zastępuje równoważnych dokumentów istniejących w każdym państwie członkowskim UE (krajowych poświadczeń spadkowych). Jest ich opcjonalną alternatywą.

Jednak wystąpienie o europejskie poświadczenie spadkowe, a nie o równoważny dokument krajowy, upraszcza sprawę, jeśli trzeba udowodnić, że jest się spadkobiercą (zapisobiercą, wykonawcą testamentu lub zarządcą spadku) w kilku państwach członkowskich UE, gdyż zmarły miał składniki majątku w więcej niż jednym państwie członkowskim UE.

Dzieje się tak dlatego, że zgodnie z rozporządzeniem, **europejskie poświadczenie spadkowe ma takie same skutki we wszystkich państwach członkowskich UE,**

¹ https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-pl.do

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

niezależnie od tego, gdzie jest wydawane, a jego uznanie nie wymaga żadnego specjalnego postępowania. Natomiast skutki krajowego świadectwa spadkowego różnią się w zależności od państwa członkowskiego UE, które je wydaje, i z tego powodu konieczne może być objaśnienie dokumentu na dodatkowym formularzu wypełnionym przez organ wydający. Ponadto możliwy jest sprzeciw wobec przyjęcia krajowego poświadczenia spadkowego, jeśli poświadczenie jest sprzeczne z podstawowymi prawami (porządkiem publicznym) państwa członkowskiego UE, w którym jest przedstawione.

Jednolite skutki europejskiego poświadczenia spadkowego są następujące:

- ➔ Po wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego, będzie ono uznawane we wszystkich innych państwach członkowskich UE, bez konieczności przeprowadzania jakiegokolwiek specjalnego postępowania.
- ➔ Informacje zawarte w europejskim poświadczeniu spadkowym zostaną uznane za dokładne.
- ➔ Chronione będą prawa osób, które opierając się na informacjach zawartych w europejskim poświadczeniu spadkowym, dokonują płaćności lub przeniesienia nieruchomości na rzecz osoby wymienionej w europejskim poświadczeniu spadkowym lub nabywają nieruchomość od osoby wymienionej w europejskim poświadczeniu spadkowym.
- ➔ Europejskie poświadczenie spadkowe będzie ważnym dokumentem umożliwiającym wpisanie odziedziczonej nieruchomości do rejestru gruntów państwa członkowskiego UE.

➔ Przykład

Mirna z Chorwacji mieszka w Austrii. Ma rachunek bankowy w Chorwacji i dom na Malcie. Jej syn Janko mieszka w Austrii, a córka Vesna, która otrzymała australijskie obywatelstwo wskutek zawarcia związku małżeńskiego, mieszka w Australii. Jako że ostatnie miejsce zwykłego pobytu Mirny było w Austrii, sądy austriackie są właściwe do rozpatrywania jej sprawy spadkowej. Mirna nie wybrała chorwackiego prawa do zastosowania do swojej sprawy spadkowej, dlatego sądy austriackie stosują prawo austriackie do rozstrzygnięcia kwestii dziedziczenia.

Dzieci Mirny są jej jedynymi spadkobiercami. Ponieważ muszą one wykazać swój status spadkobierców w dwóch różnych państwach członkowskich UE (w Chorwacji i na Malcie), podjęły decyzję, aby wystąpić o europejskie poświadczenie spadkowe, a nie o równoważny dokument austriacki, tak aby uniknąć konieczności wypełniania formularza z wyjaśnieniami skutków tego krajowego dokumentu, oraz aby zagwarantować sobie, że nie będzie zgłoszony żaden sprzeciw w stosunku do dokumentu wykazującego ich status jako spadkobierców.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

Jako że sądy austriackie są właściwe do rozpatrzenia sprawy spadkowej, są również właściwe do wystawienia europejskiego poświadczenia spadkowego zgodnie z prawem austriackim, które ma zastosowanie do przedmiotowego dziedziczenia. Zarówno Janko, jak i Vesna otrzymają poświadczony odpis europejskiego poświadczenia spadkowego na początkowy okres sześciu miesięcy w celu wybrania pieniędzy z rachunku bankowego w Chorwacji i przepisania domu ich matki na Malcie na ich nazwiska w odpowiednim maltańskim rejestrze gruntów.

➔ Jaki jest okres ważności europejskiego poświadczenia spadkowego?

Organ wydający europejskie poświadczenie spadkowe zatrzyma oryginał dokumentu oraz wyda jeden lub kilka poświadczonych odpisów osobie ubiegającej się o poświadczenie i wszelkim innym osobom, które wykażą prawnie uzasadniony interes (na przykład jeżeli wnioskodawcą jest spadkobierca, poświadczony odpis europejskiego poświadczenia spadkowego może być wydany innemu spadkobiercy, zapisobiercy lub zarządcy spadku). Poświadczony odpis europejskich poświadczeń spadkowych są ważne przez sześć miesięcy, przy czym okres ważności może być wydłużony na podstawie wniosku.

➔ Co się stanie, jeżeli europejskie poświadczenie spadkowe zawiera błąd lub nieścisłość?

Osoba mogąca wykazać uzasadniony interes w odniesieniu do poświadczenia może zwrócić się do organu wydającego o skorygowanie błędów. Organ wydający może również skorygować błędy z własnej inicjatywy.

Również w przypadku stwierdzenia, że europejskie poświadczenie spadkowe lub jego poszczególne elementy są niedokładne, można zwrócić się do organu wydającego o jego zmianę lub uchylenie. Organ wydający musi poinformować wszystkie osoby, którym wydano poświadczony odpis dokumentu, że dane europejskie poświadczenie spadkowe zostało skorygowane, zmienione lub uchylone.

Jeżeli dana osoba nie zgadza się z wyrażoną przez organ wydający odmową wydania europejskiego poświadczenia spadkowego bądź ze sprostowaniem, zmianą lub uchyleniem poświadczenia, może złożyć środek zaskarżenia przeciwko takim decyzjom w sądach państwa członkowskiego UE organu wydającego. W przypadku pozytywnego rozpatrzenia środka zaskarżenia sąd lub organ wydający wyda europejskie poświadczenie spadkowe, a jeżeli poświadczenie było niedokładne, sąd lub organ wydający skoryguje, zmieni lub uchyli je.

CZĘŚĆ III: SPRAWY SPADKOWE – SPADKOBIERCY

→ Europejskie poświadczenie spadkowe

- O poświadczenie takie mogą występować spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentu lub zarządcy spadku.
- Dzięki niemu spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentu lub zarządcy spadku mogą udowodnić swój status i wykonywać swoje prawa i uprawnienia w stosunku do składników majątku w innych państwach członkowskich UE, na przykład:
 - mogą mieć dostęp do odziedziczonych pieniędzy na rachunku bankowym prowadzonym w innym państwie członkowskim UE;
 - mogą zarejestrować odziedziczoną nieruchomość w rejestrze gruntów innego państwa członkowskiego.
- O poświadczenie takie można się ubiegać zamiast o równoważne dokumenty krajowe.
- Zakłada się, że znajdujące się w nim informacje są dokładne.
- Ma ono takie same skutki we wszystkich państwach członkowskich UE.
- Musi być uznawane we wszystkich państwach członkowskich UE bez konieczności przeprowadzania jakiegokolwiek specjalnego postępowania.

Więcej informacji

Więcej informacji o rozporządzeniu UE w sprawie dziedziczenia oraz punktach kontaktowych służących pomocą w poszczególnych państwach członkowskich znajduje się na następujących stronach internetowych:

Prawo spadkowe w europejskim portalu „e-Sprawiedliwość”

https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-pl.do?init=true

Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości i Konsumentów

http://ec.europa.eu/justice/index_en.htm

Portal Twoja Europa

http://europa.eu/youreurope/citizens/family/successions/index_pl.htm

Europejscy notariusze

<http://www.cnue.eu/>

Stowarzyszenie Europejskiej Sieci Rejestrów Testamentów

<http://www.arert.eu/>

Europejskie Stowarzyszenie Rejestrów Gruntów

<https://www.elra.eu/>

Kontakt

European Commission
Directorate-General for Justice and Consumers
European Judicial Network
in civil and commercial matters
just-ejn-civil@ec.europa.eu
<https://e-justice.europa.eu/ejncivil>

European Judicial Network
in civil and commercial matters

